

УДК 004:027.021: 377/378
ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИКУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ КОЛЕДЖУ

Ангарська Лариса Леонідівна – завідувача бібліотекою
Відокремлений структурний підрозділ Агротехнічний коледж Уманського НУС.

Основні напрями розвитку сучасного інформаційного середовища з метою реалізації вільного обміну інформацією та знаннями, освіти для всіх та розвитку засобів міжособистісної комунікації були викладені у програмі ЮНЕСКО “Інформація для всіх” (2001), яка встановлює орієнтири для міжнародного співробітництва та партнерства. Цілями Програми “Інформація для всіх” є:

- сприяння міжнародному осмисленню й обговоренню етичних, правових і соціальних викликів інформаційного суспільства;
- сприяння та розширення доступу до інформації, що є суспільним надбанням, шляхом впорядкування, оцифрування та збереження інформації;
- підтримка навчання, продовження освіти та навчання протягом усього життя в областях комунікації, інформації та інформатики;
- підтримка створення місцевого контенту та стимулювання доступності традиційних знань через навчання загальної та ІКТ-грамотності;
- сприяння використанню міжнародних стандартів та передового досвіду у сфері комунікацій, інформації та інформатики під егідою ЮНЕСКО;
- сприяння обміну інформацією та знаннями на місцевому, національному, регіональному та міжнародному рівні.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовив інноваційні перетворення в усіх сферах людської діяльності, зокрема намітив новий вектор у діяльності бібліотеки. Варто визнати, що у XXI ст. бібліотека вищого навчального закладу має бути своєрідним мікркосмосом нової реальності. Перед бібліотекою постає виконання важливого завдання переходу від інформаційного суспільства до відкритої бібліотеки та суспільства знань.

Важливими завданнями бібліотеки вищого навчального закладу є формування електронних ресурсів, популяризація ідей відкритого доступу, побудова загальнодоступних архівів наукової інформації, підвищення вебметричного рейтингу навчального закладу. Комп'ютеризація, використання всесвітньої мережі Інтернет, збільшення електронних інформаційних ресурсів значно розширили і полегшили можливості та форми доступу до інформаційних ресурсів.

У даний час система обслуговування віддалених користувачів включає, переосмислені на сучасній технологічній основі, такі традиційні бібліотечні функції:

- інформування про бібліотеку, її послуги через сайт, включно з описом фондів і колекцій, інформацію про послуги, віртуальні виставки;
- онлайнвий доступ до електронного каталогу, як основного бібліографічного ресурсу бібліотеки;
- забезпечення доступу віддалених користувачів до електронних ресурсів власної генерації бібліотеки (локальні бібліографічні БД, бібліографічні покажчики та списки, фактографічні дані) доступ до повних текстів документів, що становлять електронні колекції бібліотеки;
- електронна доставка документів (ЕДД);
- довідково-бібліографічне обслуговування віддалених користувачів.

Бібліотека коледжу, як науково-інформаційний та культурно-освітній центр, спрямовує свою діяльність на формування ресурсного потенціалу, створює сприятливі умови для поширення та вільного доступу до інформації, забезпечує подальше впровадження нових інформаційних технологій та якісне надання бібліотекою інформаційних послуг.

Інформатизація суспільства, нові вимоги до освіти та реформування вищої школи вимагають якісного та оперативного бібліографічно-інформаційного обслуговування, формування інформаційного поля та швидкого доступу до інформації користувачів освітнянської галузі, впровадження інноваційних технологій у бібліотечну діяльність.

У сьогоденних реаліях життя українського суспільства бібліотека трансформується у науковий інформаційний центр. Бібліотека орієнтується на актуальні для сучасного вищого навчального закладу інформаційні потреби, прагне розширити репертуар інформаційного фонду, у тому числі формування електронного контенту.

Підключення до мережі Інтернет надає бібліотеці багато можливостей:

- створення Веб-сторінки бібліотеки, її постійне оновлення;
- надання користувачам електронного каталогу через мережу Інтранет;
- використання користувачами даної бібліотеки ресурсів глобальної інформаційної мережі;
- навчання користувачів основам роботи у мережі Інтернет;
- функціонування електронної пошти, її широке використання для тематичних запитів користувачів;

Використання у бібліотечній практиці віртуальних виставок дозволяє розв'язати ряд проблем, які неможливо вирішити традиційними методами, зокрема:

- забезпечення збереженості документів;
- оперативність організації виставки та можливість постійного її поповнення новими документами;
- представлення документів у потрібній кількості назв;
- необмеженість терміну експонування документів;
- можливість перегляду змісту окремих документів, зокрема збірників наукових праць, та ілюстрацій;
- розкриття змісту представленого видання за допомогою анотації;
- представлення документів, які відсутні у фондах даної бібліотеки, але мають певне значення для розкриття заданої теми;
- можливість дистанційного перегляду виставки без відвідування бібліотеки у будь-який час (24 години на добу, 7 днів на тиждень.)

Основне завдання сучасної бібліотеки не тільки навчити читати і аналізувати книгу, а й навчити орієнтуватися у великому потоці інформації, швидко знаходити виділяти головне, задовольнити інформаційні потреби суспільства. Тому необхідно модернізувати роботу сільського бібліотекаря, озброїти його сучасними комунікаційними технологіями, адже змінюється не тільки суспільство, а й роль самого бібліотекаря, його підхід до обслуговування читачів.

Виникає потреба у оволодінні комп'ютером як засобом інформації, який підвищує рівень мас-медійної грамотності працівника бібліотеки. Роль бібліотекаря у житті громади зростає, але не потрібно забувати, що зростають й вимоги до працівника бібліотек. Сучасний бібліотекар повинен вміти:

- грамотно працювати з інформаційними ресурсами, знаходячи та представляючи інформацію в тому вигляді, в якому вона необхідна користувачу;
- тримати "руку на пульсі" інформаційного ринку;
- створювати власний інформаційний продукт (електронні каталоги і картотеки, електронні формуляри, вебліографічні списки, огляд сайтів в Інтернеті);
- підтримувати комп'ютерну техніку в робочому стані, вміти працювати на всіх видах техніки, які є в бібліотеці.

Саме ці завдання змінили роль і самого бібліотекаря, його підхід до обслуговування читачів. Змусили зайнятися самоосвітою, самовдосконаленням, підвищенням кваліфікації. Сьогодні вже мало мати доступ до Інтернету для того, щоб надавати своїм користувачам можливість користуватись чужими ресурсами, потрібно ще зуміти створити і показати свої.

Сучасні бібліотеки стали перед фактом створення свого власного контенту - свій сайт, блог, сторінку в соціальних мережах в Інтернеті.

Перш за все комп'ютерні технології в своїй діяльності працівники бібліотеки використовують для:

- підготовки документації і звітності по роботі;
- створення електронних баз даних;
- організації естетичного оформлення бібліотеки та наочної популяризації літератури (комп'ютерний дизайн книжкових виставок, інформаційних стендів, календарів пам'ятних та літературних дат, тематичних полиць);
- створення віртуальних виставок навчальної літератури та до знаменних та пам'ятних дат на сайті бібліотеки;
- підготовки презентацій, проведення масових заходів з читачами;
- підготовки інформаційних джерел щодо популяризації бібліотечного фонду та реклами бібліотеки (інформаційні бюлетені, буклети, рекомендаційні списки та огляди літератури, експрес-інформації, пам'ятки та інше).

На сайті бібліотеки є доступ до сайтів всіх бібліотек України:

- Бібліотеки загальнодержавного значення
- Республіканські та обласні універсальні наукові бібліотеки
- Спеціальні бібліотеки (бібліотеки науково-дослідних установ, навчальних закладів, підприємств, організацій)
- Спеціалізовані бібліотеки (для дітей і юнацтва)
- Публічні бібліотеки міст і районів
- Електронні бібліотеки.

Також своєчасно поновлюються каталоги видань України.

Важливе місце належить комплектуванню інформаційно-бібліотечних ресурсів, що передбачає формування фонду документів на паперових та електронних носіях та багатопланову роботу фахівців бібліотеки.

У разі відсутності паперових видань бібліотека спрямовує акценти на поповнення фонду електронних документів, забезпечення потреб користувачів через мережеві ресурси.

Сьогодні у книгозбірні з'являються електронні підручники, інформаційні електронні ресурси, видання на не паперових носіях інформації (CD-ROM або DVD-ROM), завдання яких – підняти рівень і якість інформаційного забезпечення освіти.

Відповідно, продовжується робота з обслуговування та наповнення репозитарію бібліотеки коледжу. На сьогоднішній день у бібліотечному репозитарії 516 електронних підручників і посібників та електронні копії навчально-методичного забезпечення дисциплін з 5 спеціальностей для студентів-заочників.

В зв'язку з цим працівники бібліотеки постійно працюють над створенням та поповненням електронних баз даних, таких як:

- База даних навчально-методичної літератури, виданої викладачами коледжу (у процесі розробки, вже відцифровано 24 примірника найновіших видань викладачів коледжу);
- База даних підручників (в електронному вигляді ведеться облік руху підручників, стан забезпечення студентів підручниками, облік виданих підручників);
- База даних нових надходжень у бібліотеку (видаються: щорічний інформаційний бюлетень «Нові надходження»; читачам і відвідувачам бібліотеки у 2016-2017 навчальному році було запропоновано: 275 тематичних книжкових та віртуальних виставок і переглядів нових надходжень літератури; 12 тематичних інформаційно-рекомендаційних списків нових надходжень. З цього навчального року запроваджено виставку «Забезпеченість навчальною літературою дисциплін, які викладаються на різних відділеннях»);
- База даних періодичних видань (створені електронні картотеки: «Картотека періодичних видань», «Систематична картотека статей викладачів коледжу за галузями знань»).

Розпочата робота над відцифруванням раритетних періодичних видань, що зберігаються у бібліотеці.

- База даних художніх творів, що використовуються у навчальному процесі і знаходяться в недостатній кількості (розпочата робота над відцифруванням цих видань);
- База даних сценаріїв інформаційно-масових заходів починаючи з 2001 року;

- База даних статей працівників бібліотеки до різних періодичних видань, збірників конференцій та на сайт коледжу;
- База даних різного роду друкованих праць, виданих бібліотекою починаючи з 2002 року. Це - збірники виховних заходів, презентацій навчально-методичної літератури, виїзних виховних заходів; збірки поезій; історико-краєзнавчі нариси тощо;
- База даних відеоматеріалів, проведених інформаційно-масових та виїзних виховних заходів, проведених бібліотекою;
- База даних фотоматеріалів про діяльність бібліотеки.

Автоматизація та впровадження нових інформаційних технологій дозволили бібліотеці розширити сферу послуг. Разом із традиційними бібліотечними послугами, наша бібліотека має можливість надавати сервісні послуги: відправлення або приймання повідомлень електронною поштою; користування послугами Інтернет; пошук інформації у всесвітній електронній мережі на замовлення; запис інформації на дискету; друк на принтері; комп'ютерний переклад тексту; сканування; копіювання.

У звітному році працівники бібліотеки виконали 1345 бібліографічних довідок у режимі «запит-відповідь». Підвищенню інформаційної компетентності користувачів сприяють бібліотечно-бібліографічні консультації, як групові, так і індивідуальні. Під час їх проведення користувачі отримують інформацію про електронні ресурси бібліотеки, навчаються алгоритму пошуку інформації.

Основним завданням бібліотеки було і є максимальне задоволення інформаційних потреб викладачів коледжу. Відповідно до тематики навчально-методичної роботи за заявками викладачів було складено 28 тематичних списків, 4 викладачі отримали консультації по складанню списку використаної літератури за вимогами ВАК. Також для кураторів було складено 8 тематичних списків відповідно до плану навчально-виховної роботи коледжу. Списки «На допомогу кураторам академічних груп» розміщуємо на інформаційних стендах бібліотеки. Інформацію про нові надходження користувачі мають змогу отримати на постійно діючій виставці «Нові надходження».

Формування інформаційної культури користувачів є пріоритетним напрямком діяльності бібліотеки. Для того, щоб студенти змогли самостійно побудувати алгоритм пошуку інформації уже традиційно для першокурсників проводяться заняття «Інформаційна культура студентів».

У звітному році було проведено по одному заняттю зі студентами відділення загальноосвітньої підготовки, під час яких були здійснені екскурсії до бібліотеки та ознайомлення з бібліографічним та електронним каталогом. На прохання кураторів для більш детального знайомства з ресурсами бібліотеки зі студентами академічних груп були проведені окремі заняття з інформаційної культури. Таких занять було проведено 74, занять з використанням традиційних інформаційних та електронних ресурсів – 13.

Для популяризації бібліотеки серед викладачів та студентів коледжу працівники бібліотеки постійно готують інформаційні повідомлення про діяльність бібліотеки, які висвітлюються у пресі, на телебаченні та сайті коледжу. Таких повідомлень у звітному році здійснено: у газетах - 8, на телебаченні – 1, на сайті – 18.

Переваги даного виду інформаційного забезпечення для викладачів та спеціалістів:

- оперативність наданої сигнальної інформації;
- гарантоване забезпечення першоджерелами або електронними копіями в мінімальні строки;
- можливість корегування тематики постійно діючих запитів;
- отримання добре структурованих повідомлень без банерних та рекламних навантажень, що економить час користувача при перегляді та обробці інформації;
- підвищення ефективності наукового пошуку.

Вибіркове розповсюдження інформації (ВРІ) дозволяє систематично отримувати оперативну інформацію про нові видання і документи за постійними і одноразовими запитами абонентів. До абонентів ВРІ відносяться всі завідувачі відділень, голови циклових комісій, завідувач навчально-методичного кабінету та НМЦ – 14 осіб.

Диференційне обслуговування керівництва (ДОК) сприяє прийняттю обґрунтованих рішень з конкретних проблем, задач, питань в галузях педагогіки та методики вищої школи. До абонентів ДОК входять директор та його заступники – 5 осіб.

В умовах сучасного інформаційно-комунікаційного середовища відбувається формування нових тенденцій у масовій роботі бібліотек. Масова робота бібліотеки набуває нового змісту й форм практичного втілення.

Характерні особливості масової роботи бібліотеки в умовах інформаційно-комунікаційного середовища: інноваційний характер масової роботи; трансформація форм, методів та способів подачі інформації; рекламне та маркетингове спрямування масової роботи.

Традиційно бібліотеки сприяють вихованню і загальному розвитку студентів через залучення до читання, через розробку та проведення масових заходів. Щоб зацікавити читачів розмаїттям книжкового світу, бібліотека разом з викладачами систематично проводить різні виховні заходи, літературні вечори, інтелектуальні ігри. У бібліотеці постійно організовуються книжкові виставки та перегляди найцікавіших видань. На сьогоднішній день одним із новітніх і ефективних засобів для реклами та популяризації книжкового фонду бібліотеки є мультимедійна презентація. До Всесвітнього дня книги і авторського права була підготовлена презентація бібліотеки «Скарбниця мудрості», «Книга – джерело знань». Мета створення цієї презентації полягала в тому, щоб прорекламувати найкращі видання бібліотеки з усіх галузей знань та познайомити читачів з основними аспектами роботи бібліотекаря коледжу. Прем'єри та презентації книг, книжкових виставок, бібліографічні огляди-шоу, слайд-бесіди допомагають якнайкраще розкрити книжковий фонд бібліотеки, ширше популяризувати художню, науково-популярну, довідкову літературу.

Бібліотекою та навчально-методичним кабінетом коледжу було проведено 5 презентацій:

- Монографії «Проблеми теорії та практики реалізації державної аграрної політики України», автори: В.В.Кужель, Ю.М.Атаманчук;
- Методичних рекомендацій :
 - «Експлуатація машин та обладнання АПВ», укладачі, викладачі коледжу: В.М.Бурлака, М.А.Ружицький;
 - «Технічна механіка. Курсове проектування», автори, викладачі коледжу В.В.Кужель, В.П.Буханиста.
- Електронних підручників:
 - «Експлуатація машин і обладнання», автори, викладачі коледжу: В.М.Бурлака, В.В.Деркач;
 - «Трактори і автомобілі», автор, викладач коледжу О.Є.Ващишин;
 - «Машини та обладнання для тваринництва», автори, викладачі коледжу: О.В.Метелиця, Л.К.Херсонєць.
- Навчальних посібників:
 - «Спеціалізований рухомий склад», «Технічні засоби транспорту», «Гідропривід механізмів і машин», автор, викладач коледжу О.Є.Ващишин.
 - «Технічна механіка», автор, викладач коледжу В.В.Буханиста.
- Історико-меморіального нарису «Згадаємо поіменно...», автори: Юрій Торгалло - заступник директора Уманського краєзнавчого музею, Євген Панчук – головний спеціаліст відділу культури Уманської міської ради.

Працівниками бібліотеки тільки за 2016-2017 навчальний рік були проведені виховні та просвітницькі заходи на таку тематику:

- Інтегрований бібліотечний урок до Дня Соборності України «Розквітни красою на щастя, на долю моя Україно»;
- Виховний захід-зустріч з воїнами-інтернаціоналістами, присвячений Дню вшанування учасників бойових дій на території інших держав «Вічна пам'ять мужнім синам України, які полягли в Афганістані»;

- Творча зустріч з Іваном Павловичем Груцем, присвячена Всесвітньому дню поезії «Музи не можуть мочати навіть тоді, коли бомби клекочуть»;
- Виховний захід до 30 річниці Чорнобильської трагедії «Запалимо Чорнобиллю свічу»;
- Виховний захід, присвячений Міжнародному дню пам'яток та історичних місць, Дню пам'яток історії та культури, Дню навколишнього середовища та Міжнародному дню Землі «Завжди у пам'яті людській» та виїзд на місце поховання 9 тисяч жертв фашистського терору, що знаходиться на території Собківського лісового обходу № 4, урочище «Північне», з метою наведення в належний порядок 11 могил, та обеліску;
- Виховний захід до Дня прикордонника України «Є така професія – Батьківщину захищати»;
- Виховний захід до Всесвітнього дня бібліотек "Свято хранителів мудрості";
- Урок мужності, присвячений Дню захисника вітчизни «Вічна пам'ять – полеглим, честь і слава – живим!»;
- До Міжнародного тижня науки та миру, у рамках декади циклових комісій відділення технічних спеціальностей працівниками бібліотеки проведено ряд заходів, а саме:
 - екскурсії до Навчально-методичного центру «Планетарій»;
 - екскурсія до Уманського краєзнавчого музею.
 - Бібліотечний урок, присвячений Всесвітньому дню поезії під назвою «**Пісні народжені в АТО**».
 - Виховний захід до Дня прикордонника України «На захисті державних рубежів».

Виходячи з аналізу основних сучасних тенденцій і напрямів розвитку масової роботи бібліотек, можна зробити висновок: трансформація бібліотечної масової роботи відбувається в умовах інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних та комп'ютерних технологій, сучасна бібліотека поряд із традиційними формами масової роботи активно впроваджує в свою практику інформаційні технології, які розкривають інформаційно-культурний потенціал закладу, розширюють поле його діяльності. Таким чином, сьогодні масова робота бібліотеки стає цілісною системою просування інформації у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі.

Список використаних джерел

1. Герасюта Т. Проект «Бібліотека згуртовує громаду» / Т. Герасюта // Бібл. планета. — № 4. — 2012. — С. 26—28.
2. Багрова И. Ю. Тенденции, состояние и перспективы обслуживания в национальных библиотеках мира : (по материалам зарубежной печати) / И.Ю.Багрова // Мир библиотек сегодня. — 1996. — Вып. 3. — С. 13—27.
3. Кондрашкина Е. В. Массовое библиотечное обслуживание : учеб.-практ. пособ. / Е. В. Кондрашкина. — Москва : Литера, 2012. — 176 с. 23
4. Печена А. В. До становлення масової роботи вітчизняних бібліотек: суспільно-історичний аспект / А. В. Печена // Вісн. Харків. держ. акад. культури. — 2011. — Вип. 34. — С. 156—163.
5. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. Комунікацій / Давидова Ірина Олександрівна ; Харків. держ. акад. культури. — Харків, 2008. — 51 с.
6. Риб'янцева І. Комфортний простір — підґрунтя для якісного бібліотечного обслуговування / І. Риб'янцева // Бібл. планета. — № 2. — 2012. — С. 1

Анотація

У роботі розглядається роль інформаційно-комунікаційних технологій у перетворенні традиційних бібліотек на сучасні інформаційні центри. Досліджено, за яких умов сучасна шкільна бібліотека повинна посісти нове, відповідне сучасним реаліям динамічно прогресуючого світу, місце. Підвищення якості обслуговування користувачів можна досягти саме завдяки впровадженню ІКТ у традиційні бібліотечні процеси, зокрема: через створення електронних каталогів, бібліографічних і повнотекстових баз даних, організацію віртуальних книжкових виставок, розроблення веб-сайтів і надання доступу до світових і власних інформаційних ресурсів через Інтернет тощо.